

ПРИВАТНІ ГРОШОВІ ПЕРЕКАЗИ В 1 КВАРТАЛІ 2016 РОКУ

Вперше за два роки можна було спостерігати зростання грошових переказів в Україну в доларах США: +6,4% у першому кварталі 2016 року у порівнянні з відповідним кварталом минулого року. А відношення грошових переказів до ВВП становило рекордні 6,8%. Попри те, що за підсумками 2015 року обсяг грошових переказів в Україну зменшився на 20,5% у порівнянні з 2014-м, позитивні тенденції були помітні при поверховому аналізі квартальних даних НБУ. Однак цікаво, що у річних даних за 2015 рік НБУ переглянув розмір грошових переказів за попередні квартали в сторону збільшення. Виникає питання, чи був такий перегляд обґрунтованим та чи суттєво він вплинув на розмір зростання.

Насправді після первинного оприлюднення статистики платіжного балансу, яка містить дані про грошові перекази, НБУ може щокварталу переглядати цю статистику. Наприклад, у зв'язку зі змінами в методології чи виникненням нових джерел інформації. Річні дані є остаточними тільки коли проходять дев'ять місяців після звітного періоду. Використовуючи цю можливість, НБУ збільшив оцінку коштів, що надійшли неформальними каналами (передача грошей через друзів чи водіїв, перевезення готівкою), приблизно в півтора рази й опублікував дещо вищі (на 6-7%) обсяги грошових переказів, що надійшли через міжнародні платіжні системи.

Ймовірно, на зміну оцінок грошових переказів, надісланих неформальними каналами, вплинули результати дослідження Міжнародної організації з міграції (МОМ). Згідно з цим дослідженням, у 2014 році 50,6% усіх грошових переказів трудових мігрантів надійшли неформальними каналами — у порівнянні з майже 14% за оцінками НБУ. З іншого боку, дослідження МОМ показує, що короткострокові трудові мігранти більш схильні використовувати неформальні канали для переказу коштів, ніж довгострокові мігранти: відповідно 62% та 53% обсягу всіх переказів у 2014 році. НБУ збільшив оцінку однаково для обох джерел формування грошових переказів: оплати праці (кошти, надіслані мігрантами, які перебувають за кордоном менше року) та грошових переказів робітників, що працюють за кордоном більше року. **Це призвело до зростання частки всіх грошових переказів, надісланих неформальними каналами, до 20%.** Таке обережне збільшення оцінки є виправданим, оскільки до оплати праці враховуються не тільки кошти, що їх надсилають робітники, які тимчасово (менше року) працюють за кордоном, а й кошти, які отримують робітники, що працюють в Україні на нерезидентів.

Слід зауважити, що зміна оцінки не вплинула на розмір інших приватних трансфертів, які асоціюються з грошовими переказами діаспори, члени якої зазвичай використовують офіційні канали для переказу. Внаслідок цього частка інших приватних трансфертів скоротилася з 16% до 13%, що, однак, не свідчить про зменшення ролі надходжень від діаспори. Перегляд оцінки обсягів грошових переказів, надісланих неформальними каналами, вплинув на глибину падіння грошових переказів у цілому. **Якби не зміна оцінок, спад надходжень становив би приблизно 25% замість фактичних 20,5%** (див. Рис. 1).

Не зовсім зрозумілим залишається, чому НБУ переглянув загальні обсяги грошових переказів, надісланих через міжнародні платіжні системи, і при цьому не змінив розмір грошових переказів цим каналом у розрізі основних країн надходження приватних переказів. У результаті незначне збільшення обсягів призвело до дещо швидшого відновлення за підсумками 2015 року частки міжнародних платіжних систем, скорочення якої часто пов'язують з регулюванням НБУ.

Рис. 1. Динаміка грошових переказів з урахуванням та без урахування зміни обсягів грошових переказів, надісланих неформальними каналами.
Джерело: Національний банк України, власні розрахунки автора

Однак уже на початку 2016 року ефект від збільшення частки переказів неформальними каналами зникає, оскільки для порівняння використано дані 2015 року, засновані на такій самій оцінці частки неформальних каналів. Але НБУ знову вносить зміни в методологію, і тепер до обсягу грошових переказів, надісланих через системи переказу коштів, враховують кошти, що надійшли не тільки через системи, створені нерезидентами (такі як Western Union, Золотая Корона, MoneyGram), а й через системи, створені резидентами (PrivatMoney, Welsend). Системи переказу коштів, створені резидентами, не дуже популярні, і їхня частка на ринку трансграничних переказів в Україну становить не більше 1%. Враховуючи усе зазначене, можна стверджувати, що **на позитивну тенденцію грошових переказів у 1 кварталі 2016 року не вплинули зміни методології в 2015 та 2016 роках.**

Зростання грошових переказів зумовлене продовженням відновлення економік США, Німеччини, Італії, Великобританії та Кіпру, які входять у сімку основних країн надходження грошових переказів. Після нетривалого зростання економіка Греції знову скорочується, що відображається у пришвидшенні скорочення грошових переказів із цієї країни. Скорочення грошових переказів у доларах США з Росії, як і падіння економіки в цій країні, навпаки, сповільнюється. У четвертому кварталі 2015 року вперше з 2014 року грошові перекази в рублях із Росії, надіслані офіційними каналами, вирости стосовно відповідного кварталу 2014 року. Хоч із Росії і далі надходить основна маса грошових переказів, у 1 кварталі 2016 року з РФ надійшла тільки п'ята частка всіх переказів офіційними каналами — порівняно з майже третиною в попередні періоди (див. Рис. 2). Внаслідок послаблення ролі Росії як країни надходження грошових переказів зменшилась і загальна концентрація надходження грошових переказів із семи основних країн.

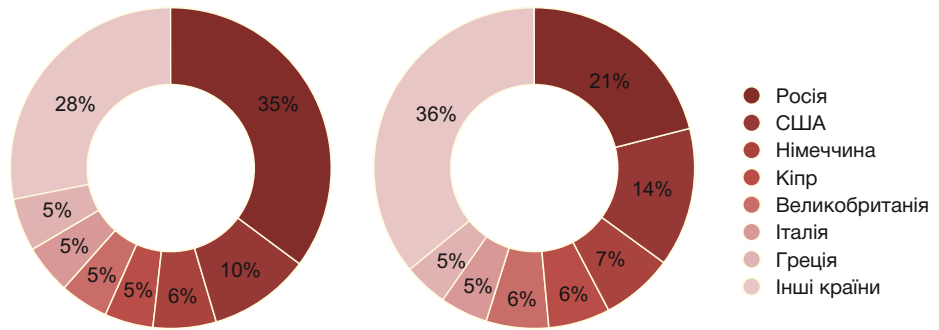

Рис. 2. Розподіл грошових переказів, що надійшли офіційними каналами, за основними країнами в 1 кварталі 2014 року (ліворуч) та в 1 кварталі 2016 року (праворуч). Джерело: Національний банк України, власні розрахунки автора.

Хоча дані не містять прямих доказів цієї тези — адже частка коштів, що надійшли з використанням платіжних систем, не повернулася до докризового рівня — але, ймовірно, зростанню грошових переказів також сприяло послаблення валютних обмежень НБУ і відновлення довіри до банківської системи в цілому.

РЕКОМЕНДАЦІЇ:

- Враховуючи дедалі більшу роль грошових переказів та значну частку неформальних каналів переказу, було би добре запровадити регулярні опитування мігрантів в основних країнах надходження (використовуючи, наприклад, досвід Національного банку Польщі), щоб краще розуміти значення для економіки фінансових потоків, що виникають внаслідок міграції населення.
- Для підвищення довіри до банківської системи НБУ слід чіткіше повідомляти про зміни в методології та про суттєвий перегляд оцінок показників.
- Для уможливлення порівняння часових рядів та аналізу даних слід робити перегляд показників за попередні періоди при внесенні змін в методологію показників у поточному періоді.

Олександра Слободян
oleksandra@cedos.org.ua

За підтримки "Ініціативи з розвитку аналітичних центрів" та Think Tank Fund.